

Geachte lezers/lezers en lezeressen/lezenden

Denken over taal en gender

Als ik beloof dat het de laatste keer is, mag ik u dan nog éénmaal doorzagen

over de kwestie van de functiebenamingen? Enige tijd geleden besloot ik mijn verhaal over *slagers*, *slaagsters* en *slaagkundigen* met de vuistregel: als je een vrouw in haar beroep of functie moet benoemen, kies dan liever voor *directeur* dan *directrice*, tenzij het om functionenamen als *timmerman* of *raadsheer* gaat.

Onlangs is er een boekje verschenen (zie onder voor meer gegevens) dat helemaal aan de kwestie van de functiebenamingen is gewijd. Daar staat werkelijk alles in. Er wordt uitgezocht wat functionenamen zijn, wat ze betekenen, of je ze kunt differentiëren – aparte woorden maken voor mannen en voor vrouwen – en waarom dat soms wel en soms niet (meer) mogelijk is.

Alles over functiebenamingen

Waarom bijvoorbeeld klinkt *lerares* doodgewoon en vinden we *hooglerares* toch eigenlijk een beetje te ver gaan? De auteurs leggen uit dat het vrouwelijk maken van functionenamen met behulp van het achtervoegsel *-es*, een procédé uit het verleden is. Woorden, die we van vroeger al in die vrouwelijke vorm kennen, die vinden we: *lerares*, *barones*, *dichteres*, *dienares*. Maar als we proberen nieuwe woorden op *-es* te maken, dan klinken die niet normaal: *hooglerares*, *burgemeesteres*, *badmeesteres*!

Liefhebbers van taalkundige finesses vinden in dit boekje alles wat ze weten willen, ook over hoe de ons omringende landen in het Frans, Duits en Engels met de kwestie omgaan. Als u er alleen op uit bent om voor het eigen taalgebruik een verantwoorde keuze te kunnen maken, zult u het boek net zo

goed met plezier doornemen. Het is helder en waar het moeilijk is, maken vele voorbeelden de tekst verteerbaar, ook voor lezers zonder vergaande taalkundige interesse.

We krijgen van de auteurs geen uitsluitel over wat de beste keuze is om een vrouwelijke directeur te benoemen: *directeur* of *directrice*. Wel worden zorgvuldig alle mogelijke voors en tegens op een rijtje gezet. Zo kan ik alsnog mijn vuistregel 'kies voor *directeur* tenzij' van argumenten voorzien. Stel dat je differentieert en dus consequent naar concrete vrouwelijke directeuren verwijst met *directrice*, dan ga je *directeur* natuurlijk mannelijk interpreteren. En dat doe je dan ook wanneer je met *directeur* eigenlijk helemaal geen concrete man bedoelt zoals in: *We zijn op zoek naar een directeur*. Zelfs als er in een beroep bijzonder veel vrouwen functioneren, dan blijft de niet-specifiek vrouwelijke naam – *directeur* of *psycholoog* – toch een mannelijk beeld oproepen, het staat nu eenmaal tegenover het vrouwelijke *directrice* of *psychologe*.

Voorkeur voor een vrouwelijke directeur

Stel nu eens dat ervoor gekozen wordt om termen als *directeur* of *psycholoog* seksneutraal te gebruiken. Dat wil zeggen dat men ze net zo goed gebruikt om naar een concrete mannelijke als vrouwelijke directeur of psycholoog te verwijzen. In dat geval zal, zeker bij beroepen waaraan veel vrouwen deelnemen, de niet-specifiek vrouwelijke term *directeur*, *psycholoog* (denk aan zinnen als *We hebben een directeur/psycholoog nodig*) de stereotiep mannelijke invulling gaan verliezen. Elke keer dat men in het algemeen over directeuren of psychologen spreekt of schrijft, zijn dan zowel mannen als vrouwen ingesloten.

Afhankelijk van het soort functienaam, de taalregels en de context valt er nog veel meer vóór, maar ook tegen de keuze voor sekseneutraal gebruik van beroeps- en functienamen in te brengen. De auteurs van het boekje concluderen hun uitgebreide en subtiele uiteenzetting terughoudend met: 'Dit [alles] maakt een consequent en systematisch doorgevoerde keuze erg twijfelachtig.'

Dat is mooi en zo hoort het in de wetenschap, maar wij gewone taalgebruikers moeten kiezen, misschien wel twintig keer op een dag en meestal zonder veel tijd om na te denken. Wetende dat een keuze die altijd geldt niet mogelijk is, lijkt mij de bovenstaande uiteenzetting genoeg om onze vuistregel te handhaven: 'kies bij een vrouw voor *directeur* tenzij..'. Dat *tenzij* kan ieder van ons dan altijd nog naar eigen smaak en met weloverwogen inconsequentie invullen.

Gezocht: Functiebenamingen (m/v).

Wegwijzer voor vorming en gebruik van Nederlandse functiebenamingen

Johan de Caluwé en Ariane van Santen,
Nederlandse Taalunie, 2001, Sdu Uitgevers, Den Haag.

Dr. Agnes Verbiest studeerde Frans en filosofie en was als taalbeheerser verbonden aan de opleiding Nederlands van de Universiteit Leiden. Zij publiceert vooral op het gebied van de genderlinguïstiek.